

Verksamhet

20
12

Innehåll

GD har ordet	04
ISP i kortet	06
Nyheter & händelser	09
Trender & tendenser	12
Informationsarbete	17
Statistiska uppgifter	19
Processen FM	24
Processen PDA	27

GD har ordet

2012 HAR VARIT ett händelserikt år inom myndighetens verksamhetsområden. Minskad export, förändringar i regelverk, kommande översyn av lagstiftningen, internationella förhandlingar och utökade sanktioner har utmärkt året.

Minskad export?

Exporten av försvarsmateriel från Sverige präglades 2012 av en markant minskning. Det är för tidigt att spekulera i huruvida detta utgör ett trendbrott eller ej, då den svenska exporten de senaste åren har dominerats av ett antal stora system som nu har levererats och tidigare fått ett stort genomslag i statistiken.

När det gäller utförelse av produkter med dubbla användningsområden kan man se en viss minskning av antalet ärenden, men även här är det för tidigt att tala om ett trendbrott.

Förändringar i regelverk

Under året förändrades de regelverk ISP har att tillämpa både inom försvarsmateriel och icke-spridning.

I mitten av året trädde ett direktiv om överföring av försvarsmateriel inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) i kraft, det så kallade ICT-direktivet, vilket syftar till att förenkla villkoren för överfö-

ring inom gemenskapen. Innebörden av förändringen är anpassade tillståndstyper, möjlighet att bli certifierad som mottagare av produkter, att den svenska förteckningen över kontrollerade produkter EU-anpassas samt utökas med tekniskt bistånd och fler kontrollerade produkter.

Inom icke-spridningsområdet uppdaterades bland annat kontrollistan för produkter med dubbla användningsområden och riktade sanktioner mot vissa länder utökades.

Översyn av lagstiftning

Under de senaste åren har det förekommit en stundtals livlig debatt om den svenska exporten av försvarsmateriel. Särskilt fokus har legat på vissa länders lämplighet som mottagare av sådan export. Det är alltid värdefullt med en öppen debatt kring principerna för den svenska exportkontrollen och ISP har en viktig uppgift att se till att debatten förblir faktabaserad.

Under året tillsatte regeringen en parlamentarisk kommitté vars uppgift är att ta fram ett förslag till ny krigsmateriellagstiftning i syfte att skärpa exportkontrollen gentemot icke-demokratiska stater, vilken ska vara klar till utgången av 2014. ISP bistår utredningen med att ta fram underlag, bland annat rörande praxisutvecklingen.

Internationellt vapenhandelsfördrag

De FN-ledda förhandlingarna om ett internationellt folkrättsligt bindande avtal för att reglera den internationella vapenhandeln, Arms Trade Treaty (ATT), genomfördes under sommaren. Förhandlingarna skulle ha avslutats under året, men då flertalet komplicerade frågor återstår att lösa kommer arbetet att återupptas under våren 2013. ISP har bistått den svenska delegationen med sakkunskap i arbetet och detta kommer att fortsätta även under det nya året.

Utökade sanktioner

Det är nu över tio år sedan det internationella samfundet började resa farhågor kring syftet med det iranska kärntekniska programmet. Under åren har omfattande sanktioner införts i syfte att förmå landet att samarbeta med det internationella atomenergiorganet IAEA. ISP fick därmed ett utökat ansvar för genomförandet av sanktionsregimen mot Iran.

Mot bakgrund av utvecklingen i Syrien tillkom även att implementera de nya sanktionerna mot landet. Situationen i Syrien innebär också ett ökat internationellt fokus på riskerna med kvarvarande lager av kemiska stridsmedel.

Interna förändringar

I slutet av året avgick ISP:s tidigare generaldirektören genom pension och jag tillträdde i februari 2013.

I mitt tidigare arbete i utrikesförvaltningen har jag följt ISP:s verksamhetsområden på nära håll, och ser fram emot att vara på plats och nu få möjlighet att försätta utveckla verksamheten.

Christer Ahlström
Generaldirektör

Foto: Pawel Flato

ISP i korthet

ISP är en statlig myndighet med uppdrag inom svensk utrikes- och säkerhetspolitik. Fokus ligger på kontroll och tillsyn av strategiska produkter, hantering av riktade sanktioner, ansvar som nationell myndighet för kemvapenkonventionen samt internationellt samarbete, stöd och bistånd inom dessa områden.

Förutsättningarna för ISP:s uppdrag är ett nära och aktivt samarbete med flera myndigheter samt med europeiska och multilaterala samarbetsorgan, liksom en ständig dialog med svenska industri- och teknikföretag samt organisationer.

ISP arbetar efter de lagar som riksdagen beslutat, efter EU-förordningar och efter de åtaganden som finns inom det internationella samarbetet.

Kontroll och tillsyn

Sverige har en avancerad försvarsindustri och ett flertal högteknologiska företag som i många avseenden är världsledande. ISP kontrollerar viss produktion samt export av produkter inom dessa branscher.

Vidare genomför ISP besök hos företag som står under tillsyn. Vid besöken kontrollerar ISP att företaget känner till gällande regelverk, vilka materiel som är under exportkontroll och att kunskapen om detta är införlivad i företagets arbetsprocess.

Försvarsmateriel

Försvarsmateriel (FM) är produkter som vapen, ammunition, spanings- och mätutrustningar samt skyddsmateriel eller andra för militärt bruk utvecklade produkter. Det är ISP:s uppgift att pröva ansökningar om tillverkning och utförelse av försvarsmateriel. Även tekniskt bistånd, militärt inriktad utbildning och olika samarbetsavtal prövas av ISP.

Produkter med dubbla användningsområden

Produkter med dubbla användningsområden (PDA) är produkter som har en etablerad civil användning. Verktygsmaskiner, värmeväxlare, krypteringsutrustning, IR-kameror, mikroorganismer och kemikalier är exempel på sådana produkter. Det är angeläget att dessa inte hamnar i fel händer och kommer till användning för internt förtryck, för tillverkning eller nyttjande av massförstörelsevapen eller i terrorysyfte av stater eller enskilda aktörer.

Huvudregeln för dessa produkter är att export ska tillåtas om inte särskilda skäl talar emot, och det är ISP:s uppgift att pröva om export får ske.

Riktade sanktioner

Vissa länder, företag eller personer har fått begränsade möjligheter att handla med strategiska produkter på grund av sanktioner och vapenembargon. Begränsningarna innebär exempelvis att vissa produkter är förbjudna att exportera eller att pengar för affärer inte får betalas ut till företag och personer i dessa länder.

Syftet med sanktionerna är att påverka ett land att upphöra med ett visst beteende eller att genomföra vissa reformer. FN, EU och OSSE beslutar om sanktioner. ISP

arbetar med sanktioner mot Burma, Guinea, Iran, Libanon, Liberia, Libyen, Nordkorea, Somalia, Syrien och Vitryssland samt med embargon riktade mot ett antal länder.

Uppdraget innebär tillståndsprövning för export av kontrollerade produkter, frisläppande av frysta tillgångar och hantering av finansiella transaktioner.

Nationell myndighet för kemvapenkonventionen

ISP är nationell myndighet för kemvapenkonventionen. Genom åtagande i denna konvention bedrivs ett omfattande arbete runt om i världen med att avveckla de kemiska vapen som fortfarande finns kvar, och att samtidigt se till att det inte sker någon nyproduktion. Uppdraget innebär att företag

ska deklarerar sin verksamhet till ISP som också bistår konventionens huvudorganisation OPCW vid inspektioner på svenska fabriksanläggningar.

En annan viktig del i ISP:s arbete med konventionen är att fungera som knutpunkt för svensk kemisk industri och berörda myndigheter.

Internationellt samarbete, stöd och bistånd

Ett sätt att få den internationella exportkontrollen att fungera är att ha ett väl utvecklat samarbete, inom EU och Norden, med andra samarbetsländer samt genom exportkontrollregimerna.

Ytterligare ett viktigt område är att utbilda och informera länder där exportkontrollen inte är lika utvecklad. Syftet är att stärka arbetet med exportkontroll och icke-spridning och därmed bidra till ökad global säkerhet.

ISP:s råd

Till ISP finns tre råd knutna, Exportkontrollrådet, Teknisk-vetenskapliga rådet och Samverkansrådet.

Exportkontrollrådet (EKR)

EKR är ett rådgivande organ som består av tolv ledamöter utsedda av regeringen. Socialdemokraterna och Moderaterna har tre ledamöter vardera, medan övriga riksdagspartier har varsin ledamot. EKR:s ledamöter är underkastade samma sekretessbestämmelser som ISP:s tjänstemän.

För rådet redovisas samtliga utförelseärenden och ärenden där ISP behöver råd inför ställningstaganden gällande exempelvis nya mottagarländer eller länder där utvecklingen kräver en ny prövning.

Rådet sammanträder cirka tio gånger per år och ordförande för rådet är ISP:s generaldirektör. Även representanter för Utrikesdepartementet och Försvarsdepartementet deltar på dessa möten.

Teknisk-vetenskapliga rådet (TVR)

TVR består av ledande befattningshavare vid skilda akademier och tekniska myndigheter och bistår ISP vid avgöranden av principiellt viktiga ärenden gällande klassificering av produkter och materiel.

Rådet sammanträder kvartalsvis och ISP:s generaldirektör utser dess ledamöter.

Samverkansrådet (SVR)

SVR består av representanter från ISP, Totalförsvarets forskningsinstitut, Försvarets radioanstalt, Militära underrättelsetjänsten, Säkerhetspolisen och Tullverket. Syftet med rådet är att på ledningsnivå koordinera och fördela resurser inom området icke-spridning.

Rådet sammanträder kvartalsvis och ISP:s generaldirektör utser dess ledamöter.

Fakta om ISP

Antal anställda: 24
Antal män/kvinnor: 13/11
Genomsnittlig ålder: 44 år
Antal ärenden: cirka 6 000 per år
Budget: cirka 29 mnkr per år

Specifik kompetens:
Civilingenjörer, statsvetare och jurister

Myndigheten startades 1996 och hör till Utrikesdepartementets ansvarsområde.

Nyheter & händelser

Det har varit ett händelserikt år inom myndighetens verksamhetsområden. Nya tillståndstyper och produktlistor, ökad kontroll, fler uppdrag och ytterligare sanktioner har framför allt utmärkt 2012.

Uppdatering av regelverk för försvarsmateriel

En lagändring trädde i kraft i juni gällande försvarsmateriel. Detta innebar flera ändringar i lagen och förordningen samt nya föreskrifter.

Bakgrunden till ändringen är att Riksdagen redan under 2011 fattade ett beslut om en utökning av lagen om krigsmateriel med utgångspunkt i ett EU-direktiv.

Förändrad förteckning

Listan över kontrollerade produkter förändrades och baseras på EU:s gemensamma militära förteckning. I samband med detta lades nya produkter, som bland annat pansarplåt och krigsbroar, under kontroll samtidigt som tekniskt bistånd blev tillståndspliktigt.

Generella tillstånd införes

Fem generella tillstånd infördes för utförelse av viss försvarsmateriel och tekniskt

bistånd till EES-länder. Syftet med de nya tillstånden är att förenkla utförelse av dessa produkter till utvalda länder.

Certifiering av mottagare

Inom EES infördes en möjlighet för företag att certifieras som mottagare av komponenter. Syftet med certifieringen är att underlätta överföring av produkter.

Förändringar inom produkter med dubbla användningsområden

Under första halvåret införde EU fem nya generella tillstånd samt en ny produktlista med kontrollerade produkter. Syftet med de nya tillstånden är att förenkla export av dessa produkter.

Utökad sanktionsuppdrag

Sedan flera år är ISP behörig myndighet att bland annat pröva ärenden gällande Burma, Guinea, Iran, Libanon, Liberia, Nordkorea, Somalia, Syrien och Vitryssland.

Sanktioner mot Iran

Vid ett par tillfällen under året skärptes sanktionerna mot Iran och produkter som tidigare varit belagda med tillståndsplikt vid export blev förbjudna. Även vissa produkter och materiel belades med tillståndsplikt. Utöver detta utökades restriktionerna gällande samröre och handel med den iranska energisektorn.

Sanktioner mot Syrien

I början av året beslutade EU:s ministerråd om ytterligare skärpningar av sanktionerna mot Syrien. Förbud infördes mot export av exempelvis viss utrustning för övervakning av internet och telekommunikation samt viss utrustning inom olje- och gasindustrin.

Internationellt samarbete

Det internationella arbetet bedrivs genom exportkontrollregimerna och olika arbetsgrupper, vilka ISP deltar aktivt i.

Syftet med regimerna är att identifiera varor och teknologier som bör underställas exportkontroll, fastställa riktlinjer för att effektivisera exportkontrollen, utbyta information om spridningsrisker samt främja icke-spridning i kontakter med länder utanför regimerna.

Det expertstöd som ISP lämnar till Regeringskansliet är främst inom två områden; teknik och praktiska frågor avseende tillståndsprövning och efterlevnadskontroll.

Australia Group (AG)

AG arbetar med frågor kring produktionsutrustning och material som kan ha ett användningsområde för kemiska och biologiska vapen. Vid årets plenar fortsatte en tidigare diskussion om en specifik kontrollista för Syrien, där AG-medlemmarna återigen uppmanades till nationell implementering. EU genomförde detta önskemål via sanktioner i april.

Missile Technology Control Regime (MTCR)

MTCR arbetar med frågor kring material, utrustning och teknik för ballistiska missiler. Under året har ISP deltagit i möten gällande teknik, licensiering och tillsyn.

Nuclear Suppliers Group (NSG)

NSG arbetar med frågor kring produkter och teknik med bäring på nukleära vapen. Under året har en översyn av kontrollistan inletts.

The Wassenaar Arrangement (WA)

WA arbetar med frågor kring produkter och teknik kopplade till konventionella vapen. Under året har inom expertgruppen kontrollistorna för produkter med dubbla användningsområden och försvarsmateriel behandlats och uppdaterats.

Konventionen mot kemiska vapen

Under året har arbetet inom konventionen fokuserat på dels destruktion av kemiska vapen och dels huvudorganisationen OPCW:s framtidsfrågor då konventionen närmar sig slutpunkten för genomförandet. Framtidsfrågorna kommer även fortsättningsvis vara ett centralt tema.

Nordiskt-baltiskt nätverk

Under sommaren deltog ISP på det årliga mötet för det nordisk-baltiska nätverket inom arbetet med kemvapenkonventionen. Estland stod som värd för mötet och på plats fanns även representanter från Norge, Danmark, Finland, Litauen och Lettland.

Internationellt stöd och bistånd

Genom att utbilda och informera stater där exportkontrollen inte är lika utvecklad, kallat internationellt stöd och bistånd eller outreach, stärks arbetet med exportkontroll och icke-spridning, och den globala säkerheten ökar.

ISP deltar regelbundet i outreacharbete arrangerat och finansierat av EU eller ISP:s tyska motsvarighet BAFA.

Fortsatt arbete med BAFA

Arbetet med att utveckla exportkontrollsystem i Östeuropa och Kaukasus fortsatte under året och sträcker sig fram till sommaren 2013.

Under året har ISP bistått i utarbetandet av ett nytt regelverk i Georgien samt hållit ett föredrag på ett seminarium arrangerat av Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) i Moldavien.

Deltagande i FN-förhandlingar

ISP bistod den svenska delegationen med sakkunskap i förhandlingarna gällande ett internationellt vapenhandelsfördrag, Arms Trade Treaty, vid FN. Detta är ett arbete som kommer att fortsätta även under det kommande året.

Trender & tendenser

I detta avsnitt presenteras en sammanfattande analys av exportenkontrollen gällande försvarsmateriel och produkter med dubbla användningsområden.

Försvarsmaterielexport

Under året uppgick värdet av försvarsmaterielexporten till 9,8 mdkr, vilket är drygt 4 mdkr lägre än föregående år. Flera av de stora systemen har slutlevererats under de senaste åren och därmed minskar också värdet på den svenska exporten.

För 2012 utgör Indien det största motagarlandet (1,4 mdkr). Här är det främst fråga om följdleveranser till tidigare exporterad armémateriel; framför allt ammunition men även kompletterande beställningar såsom reservdelar och komponenter.

Under året har fortsatt export ägt rum av flygburna system som JAS 39 Gripen och Erieye till Thailand samt fortsatta leveranser av Erieye till Saudiarabien, Pakistan och till Förenade Arabemiraten.

Vad gäller traditionella samarbetsländer kan konstateras att även exporten till Frankrike, Finland, Kanada, Singapore och Storbritannien varit omfattande. Ex-

porten till Sydafrika har gällt slutleveranser av JAS 39 Gripen.

Exporten till Saudiarabien och Förenade Arabemiraten har varit förhållandevis stor medan exporten till övriga länder i Mellanöstern varit begränsad. Till Algeriet har export av kamouflageutrustning beviljats. Till Egypten, Israel och Jordanien har export av pansarplåt medgivits. Till Qatar, Marocko, Libyen, Libanon, Syrien och Jemen har ingen export skett.

Den svenska export som under året har skett till länderna i Mellanöstern har i princip helt begränsats till marin materiel, till radarer eller övervakningssystem såsom Erieye.

Kommittédirektiv

Under året tillsatte regeringen en kommitté med uppgift att utreda den framtida svenska exportkontrollen. Syftet är bland annat att lämna förslag till ny krigsmate-

riallag och att skärpa exportkontrollen till icke-demokratiska stater.

ISP biträder utredningen och kommitténs arbete ska vara slutfört vid utgången av 2014.

Europeiskt samarbete

Inom det europeiska samarbetet har frågan om överföring av försvarsmateriel inom EES stått i fokus genom det så kallade ICT-direktivet (Intra Community Transfer), där syftet är att underlätta handeln med försvarsmateriel mellan EES:s medlemsstater. Med anledning av detta direktiv har förändringar i gällande krigsmateriellag gjorts.

Både i Sverige och i Europa har tillämpning av de nya bestämmelserna än

så länge inte fått så stort genomslag, då endast ett fåtal företag hittills har certifierat sig eller använt de nya generella tillstånden.

Vad gäller utvecklingen i samarbetet inom sexnationskretsen (FA/LoI) så eftersträvas bland annat koordination med motsvarande arbete inom Europeiska Försvarsbyrån (EDA).

Vidare kommer frågan om EU:s militära förmågeutveckling och dess koppling till industrin, forskning och utveckling samt till EU:s inre marknad, att diskuteras på Europeiska rådets möte i slutet av 2013. Syftet är att se över om exempelvis ytterligare förenklingsdirektiv kan underlätta handeln med europeisk försvarsmaterielindustri.

Eventuella effekter av detta projekt kommer visa sig tidigast under 2014.

Ett översynsarbete av rådets gemensamma ståndpunkt om vapenexport har bedrivits i rådsarbetsgruppen Council Working Group on Conventional Arms Exports (COARM). Bedömningen var att ingen förändring är aktuell. Fortsättningsvis kommer gruppen diskutera eventuella förändringar i den användarguide som utgör en vägledning i prövningen i exportansökningar.

Internationella trender

Införandet av ICT-direktivet har inneburit att flera länder förändrat sina lagstiftningar.

Några exempel är att Italien genomför en total översyn av sin lagstiftning och att Frankrike avser att förändra sin exportkontrollprocess från två till ett steg.

Konsekvenserna av den arabiska våren har i Storbritannien och Tyskland inneburit ökade krav på parlamentarisk insyn. Detta har väckt intresse för det svenska systemet med ett exportkontrollråd som i förväg erhåller information om eventuella exportaffärer på mindre vanliga destinationer eller politiskt mer känsliga regioner.

I Japan beslutades redan 2011 att öppna upp den hittills gällande principen om att inte tillåta export av försvarsmateriel, då

den japanska regeringen har bedömt att den inhemska marknaden är för liten för att upprätthålla den egna industrins kompetens.

För några år sedan inledde USA en översyn av regelverket för exportkontroll inom ramen för en uttalad strategi att förenkla samarbetet med utvalda länder och även att generellt sett skapa förutsättningar för att öka den amerikanska exporten. Arbetet med de amerikanska reformerna har gått långsamt men efter det att president Obama omvalts bedöms arbetet ta fart på nytt.

Icke-spridning

Spridning av massförstörelsevapen (MFV) fortsätter att utgöra ett av de allvarligaste säkerhetspolitiska hot som världen står inför. ISP:s främsta uppdrag avseende icke-spridningsarbetet är att säkerställa att svenska produkter eller produkter som exporteras och transiteras från Sverige inte hamnar i orätta händer och därmed bidrar till att exempelvis en stat utvecklar MFV. Här samarbetar ISP med andra svenska myndigheter samt koordinerar resurserna inom ramen för Samverkansrådet samt gruppen för Icke-spridning och exportkontroll (ISEK).

Europeiskt samarbete

De nya EU-generella exporttillstånden som infördes i början på året med syfte att förenkla viss export till särskilt angivna länder utanför EU har inte inneburit någon märkbar reduktion i ärendetillströmningen.

EU:s ”Long Term Program” för att sprida kunskap om exportkontroll till grannländer och viktiga handelspartners har under året vidareutvecklats. Den tyska exportkontrollmyndigheten BAFA har

erhållit nya uppdrag från EU för att främja exportkontrollen till angränsande länder.

BAFA har haft till uppdrag att implementera programmet och ISP har bistått i arbetet. Under nästa år kommer samarbetet att vidgas till att även beröra de nya länderna i Östasien.

Fortsatt medvetandegörande

En viktig uppgift för ISP är att medvetandegöra svenska företag om deras skyldighet att ha kunskap om att de produkter de tillverkar eller säljer kan vara under kontroll. Då tillverkning av PDA inte kräver tillstånd visar erfarenheten att flera av dessa företag inte är medvetna om att deras produkter omfattas av regelverket och är av känslig karaktär.

Genom att studera och analysera MFV-program i andra stater, för att kunna identifiera vilken känslig teknologi de kan tänkas vilja anskaffa, kan ISP tillsammans med samverkande myndigheter inrikta informationsinsatser till företag som tillhandahåller eller tillverkar sådana produkter.

Riktade sanktioner

EU:s och FN:s användning av riktade sanktioner som politiska instrument att påverka regimer och stater har utvecklats under det sista decenniet och kommer utnyttjas även framledes. Exempel på detta är finansiella sanktioner mot Iran som ställer krav på tillstånd avseende finansiella transaktioner till och från iranska personer, enheter och organ och som även svartlistar vissa iranska banker och organisationer.

Att använda sanktioner för humanitära syften och därigenom försöka förhindra regimers kränkning av mänskliga rättigheter,

exempelvis genom att kontrollera produkter som kan användas för internt förtryck, har genomförts både mot Iran och Syrien.

Användningen av riktade sanktioner kan komma att påverkas allt mer av att enheter som berörs av riktade sanktioner får rätt att pröva sådana beslut i EU-domstolen. Detta kan medföra att EU istället i allt större utsträckning kommer att använda sig av partiella handelsembargon riktade mot specifika verksamhetsområden.

Ärenden och prövning

Antalet PDA- och sanktionsärenden har minskat något under året, medan antalet FM-ärenden i stort är oförändrat. Om minskningen är tillfällig eller motsvarar en internationell ekonomisk nedgång är för tidigt att avgöra.

ISP fortsätter att utveckla arbetsprocessen så att resurser kan koncentreras till de mer komplexa ärendena. Ett sätt att göra detta är att utveckla formerna för globala tillstånd, vilka kan utfärdas när man bedömer att den aktuella produkten är att betrakta som okänslig till en bestämd slutanvändare eller till en bestämd destination.

För att fullt ut kunna genomföra sådana förenklingar krävs att ISP ges möjlighet att belägga företag som inte uppfyller sina åtaganden med administrativa sanktionsavgifter. Om förenklingar genomförs utan en sådan möjlighet finns en risk att företag inte lägger tillräckligt mycket resurser på sin externa exportkontroll vilket kan leda till att exportkontrollen försvagas.

Informationsarbete

För att öka kunskapen kring exportkontroll och icke-spridning arbetar ISP med att informera berörda företag, myndigheter och andra intressenter om verksamheten genom att föreläsa och utbilda, arrangera seminarier samt via webbplatsen.

Årets exportkontrollseminarium

ISP arrangerar årligen ett exportkontrollseminarium som riktar sig till företag som exporterar försvarsmateriel eller produkter med dubbla användningsområden. 2012 låg tonvikten på förändringar inom lagstiftningarna. Talare på seminariet var även Säkerhetspolisen och Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (SIPRI).

Viktig kanal för informationsspridning

En av ISP:s viktigaste informationskanaler för att ge service, sprida kunskap och göra verksamheten öppen och tillgänglig är den externa webbplatsen. Under året har den praktiska informationen i form av handböcker publicerats samt vissa tekniska förbättringar gjorts på webbplatsen.

Seminarium i Almedalen

I år arrangerade ISP för första gången ett eget seminarium under Almedalen med rubriken "Svensk exportkontroll – en

omöjlig ekvation?" Syftet med seminariet var att diskutera svensk export utifrån ett försvars-, säkerhets- och utrikespolitiskt perspektiv. Utöver ISP medverkade Försvarsexportmyndigheten (FXM) och tankesmedjan Stimson Center.

Ny kundundersökning

Som ett led i ISP:s strävan att utveckla myndighetens arbete genomförs med jämna mellanrum kundundersökningar. Syftet är att få information om hur ISP uppfattas, myndighetens tillgänglighet och vad företagen anser att ISP eventuellt behöver förbättra.

Årets undersökning visade på fortsatt positivt omdöme vad gäller myndighetens information, service och bemötande.

Efterfrågade talare

ISP:s medarbetare är efterfrågade som talare och medverkar på seminarier, konferenser och debatter både nationellt och

internationellt. Under året har ISP bland annat medverkat i nedanstående sammanhang:

- Defence Export 2012
- Sanktioner och exportkontroll. Effekter på ingångna avtal och ställda garantier.
- Statens hemliga affärer, arrangerat av Svenska freds.
- Utbildning av exportkontrollhandläggare hos Exportkontrollföreningen.
- Vad är vapen? Debatt hos Allmänna försvarsföreningen.

ISP i media

Exportfrågor uppmärksammas emellanåt i media och ISP:s verksamhet drar tidvis till sig stort journalistiskt intresse.

Under året var det särskilt fokus på svensk försvarsmaterielexport till Saudiarabien samt att en parlamentarisk kommitté har tillsatts för att lämna förslag till ny krigsmateriellagstiftning. Viss uppmärksamhet blev det även när Åklagarkammaren för säkerhetsmål kallat till rättegång angående brott mot lagen om vissa internationella sanktioner. Rättegången kommer att inledas i början på 2013.

Vidare har ISP deltagit i flera debatter och samtal både i radio, tv och tidningar.

Statistiska uppgifter

Nedan presenteras ett urval av statistiska uppgifter gällande export av försvarsmateriel och produkter med dubbla användningsområden under 2012.

Exporten av försvarsmateriel

Under 2012 exporterade den svenska försvarsindustrin försvarsmateriel till ett värde av 9,8 miljarder kronor, vilket var en minskning med 30 % jämfört med 2011.

Den svenska exporten av försvarsmateriel har under senare år dominerats av ett antal större affärer, som har fått ett stort genomslag i statistiken, såsom export av JAS 39 Gripen, flygburen spaningsradar Erieye och stridsfordon 90. Flera av dessa system har levererats klart och därmed minskar nu också värdet på den svenska exporten.

Närmare 56 % av den svenska exporten gick till EU-länder och traditionella samarbetsländer som Kanada, Sydafrika och USA. I övrigt gick 44 % av det samlade exportvärdet till ett 20-tal länder, varav Indien, Saudiarabien och Pakistan var de tre största exportdestinationerna.

Exporten till de nordiska länderna Danmark, Finland och Norge uppgick till ca 1,1 miljarder kronor.

Exportens fördelning 2012

Område	Mnkr	Procent
EU + Norge och Schweiz	3 290	34
Samarbetsländer utanför EU (Australien, Japan, Kanada, Republiken Korea, Singapore, Sydafrika, USA)	2 200	22
Övriga världen (Varav Indien, Pakistan, Saudiarabien Thailand och är de största mottagarna)	4 270	44

Största exportdestinationerna

Under 2012 var de fem största exportdestinationerna för svensk försvarsmateriel Indien, Saudiarabien, Frankrike, Pakistan och Thailand.

Vad avser Pakistan handlar exporten om följdleverans av RB70 och slutleverans av luftburen spaningsradar (Erieye). Till följd av den politiska utvecklingen i Pakistan har ISP inte beviljat några nya affärer sedan hösten 2007.

Till Indien går sedan många år följdleveranser av reservdelar, komponenter och

10 största exportdestinationerna 2010–2012						
#	2010		2011		2012	
1	Nederländ.	2 107	Thailand	3 017	Indien	1 438
2	Storbritannien	1 427	Saudiarabien	2 869	Saudiarabien	922
3	Pakistan	1 340	Indien	1 049	Frankrike	899
4	USA	1 264	Pakistan	862	Pakistan	615
5	Sydafrika	1 079	Storbritannien	753	Thailand	600
6	Fören. Arab.	804	USA	753	Finland	535
7	Indien	696	Nederländ.	563	Kanada	457
8	Singapore	611	Fören. Arab.	526	Singapore	445
9	Thailand	498	Sydafrika	518	Storbritannien	428
10	Danmark	491	Kanada	428	Sydafrika	403

10 största exportdestinationerna 2008–2012		
#	Land	Mnkr
1	Nederländerna	7 115
2	Sydafrika	5 656
3	Pakistan	5 076
4	Indien	4 591
5	Thailand	4 209
6	Saudiarabien	4 108
7	Storbritannien	3 963
8	USA	3 446
9	Danmark	3 254
10	Finland	2 551

Export till Mellanöstern och Nordafrika	
Land	Mnkr
Saudiarabien	922
Förenade Arabemiraten	302
Algeriet	172
Kuwait	46
Bahrain	41
Egypten	9
Oman	1
Israel	0,3
Tunisien	0,3
Jordanien	0,06

Export av stora system 2000–2012			
	Erieye	JAS 39 Gripen	Stridsford. 90
Danmark			2007–2009
Finland			2003–2007
Fören. Arabem.	2010–2012		
Grekland	2000–2008		
Nederländerna			2006–2011
Pakistan	2006–2012		
Saudiarabien	2011--		
Schweiz			2002–2005
Sydafrika		2002--	
Thailand	2010–2012	2011--	

ammunition till tidigare levererade armématerielsystem.

Under 2012 har följdleverans av luftburen spaningsradar (Erieye) exporterats till Saudiarabien.

Exporten till Mellanöstern och Nordafrika Med undantag av exporten till Saudiarabien (922 mnkr) och Förenade Arabemiraten (302 mnkr) var den svenska exporten av försvarsmateriel till Mellanöstern och Nordafrika begränsad. Till Algeriet har det exporterats kamouflageutrustning. Därutöver har smärre följdleveranser till Bahrain, Kuwait, Oman och Tunisien gjorts. Till Egypten, Israel och Jordanien har endast

pansarplåt exporterats. I övrigt har ingen export skett till regionen.

Exportutveckling

Andelen export av krigsmateriel för strid (KS) uppgick 2012 till 38 % och andelen övrig krigsmateriel (ÖK) till 62 %.

Endast jakt- och sportskytteammunition Jakt- och sportskytteammunition har uteslutande exporterats till sju länder till ett värde av ca 17 miljoner kronor

Lätta vapen	
Typ av vapen	Export
Tunga kulsprutor (12,7 mm)	Ammunition till Norge
Granattillsats för montering på vapen (40 mm)	Komponenter till Italien, ammunition till Danmark och Tyskland
Bärbara pansarvärmspjäser	Ingen export
Rekylfria vapen (gevärssystem)	Granatgevärssystem har exporterats till Brasilien, Chile, Kanada, Polen och USA. Reservdelar, komponenter och ammunition till granatgevärssystem har exporterats till Australien, Danmark, Indien, Irland, Japan, Kanada, Nya Zeeland, Polen, USA och Österrike.
Bärbara pansarvapen	Pansarvapen till Frankrike, reservdelar, övningmateriel och komponenter till Danmark, Frankrike, Irland, Luxemburg, Norge, Storbritannien, USA och Österrike.
Granatkastare med kaliber mindre än 75 mm	Ingen export
Övrigt	Ingen export

Små vapen	
Typ av vapen	Export
Revolvrar och automatpistoler	Ingen export
Gevär och karbiner	Ingen export
Kulsprutepistoler	Ingen export
Automatkarbiner	Ingen export
Lätta kulsprutor	Ingen export
Övrigt	Finkalibrig ammunition till Finland, Italien, Japan, Kanada, Norge, Storbritannien, Sydafrika, Thailand, Tyskland, USA och Österrike.

Exportutveckling 2008–2012					
	2008	2009	2010	2011	2012
mnr	12 698	13 561	13 745	13 913	9 760
ÖK	6 372 (50 %)	6 273 (46 %)	6 998 (51 %)	8 074 (58 %)	6 014 (62 %)
KS	6 326 (50 %)	7 288 (54 %)	6 447 (49 %)	5 839 (42 %)	3 746 (38 %)

10 största exportörerna 2012		
#	Exportör	Mnr
1	Saab AB, Surveillance Systems	1 354
2	FFV Ordnance AB	1 307
3	Saab AB, Electronic Defence Systems	1 246
4	BAE Systems Hägglunds AB	1 035
5	Saab Dynamics AB	887
6	Saab AB, Aeronautics	566
7	Försvarets materielverk (FMV)	542
8	Saab AB, Security and Defence Solutions	466
9	BAE Systems Bofors AB	417
10	Kockums AB	387
	Totalt	8 207

Små och lätta vapen

Ingen export av små vapen ägde rum under 2012 och avseende lätta vapen har export skett för ca 1,6 miljarder kronor.

Största exportörerna

De tio största exportörerna har exporterat försvarsmateriel till ett värde av 8,2 miljarder kronor, vilket utgör ca 84 % av den totala exporten.

Total export

Den svenska exporten går till drygt 60 länder och på nästa sida redovisas värdet av den totala exporten fördelat på regioner och länder.

Utökad kontroll

Under året utökades kontrollen att omfatta även tekniskt bistånd och ett antal produkter som tidigare inte varit under kontroll, som exempelvis pansarplåt och krigsbroar.

Exporten 2012 fördelat på regioner och länder

Region	Land	Mnkr	Region	Land	Mnkr
EU			Sydamerika		
	Belgien	27		Brasilien	20
	Bulgarien	1,5		Chile	15
	Danmark	246		Total	35
	Estland	0,3	Nordostasien		
	Finland	535		Japan	23
	Frankrike	899		Republiken Korea	169
	Irland	36		Total	192
	Italien	109	Centralasien		
	Lettland	5		Kazakstan*	0,3
	Litauen	1		Total	0,3
	Luxemburg	26	Sydostasien		
	Nederländerna	148		Brunei	0,4
	Nya Kaledonien*	0,2		Malaysia	3
	Polen	12,5		Singapore	445
	Portugal	1		Thailand	600
	Rumänien	0,5		Total	1 048
	Slovakien	1	Sydasien		
	Slovenien	0,6		Indien	1 438
	Spanien	16		Pakistan	615
	Storbritannien	428		Total	2 053
	Tjeckien	12	Mellanöstern		
	Tyskland	394		Bahrain	41
	Ungern	3		Egypten**	9
	Österrike	8		Förenade Arabemiraten	302
	Total	2 911		Israel**	0,3
Övriga Europa				Jordanien**	0,06
	Andorra*	0,1		Kuwait	46
	Island	0,3		Oman	1
	Kroatien	3		Saudiarabien	922
	Norge	335		Total	1 321
	Ryssland*	15	Nordafrika		
	Schweiz	44,5		Algeriet	172
	Turkiet	13		Tunisien	0,3
	Ukraina*	1,5		Total	172
	Total	412	Afrika söder om Sahara		
Nordamerika				Namibia*	0,3
	Kanada	457		Sydafrika	403
	USA	340		Zambia*	0,01
	Total	797		Total	403
Centralamerika			Oceanien		
	Mexico	39,5		Australien	363
	Total	39,5		Nya Zeeland	13
				Total	376
			Total export		9 760

* Till dessa länder har endast jakt- och sportskytteammunition exporterats.

** Till dessa länder har endast pansarplåt exporterats – tidigare ej kontrollerad/tillståndspliktig. Leveransavtal ingångna före lagändring den 30 juni 2012.

Export av produkter med dubbla användningsområden

Det är inte möjligt att lämna en fullständig redovisning av exporten av produkter med dubbla användningsområden liknande den som lämnas för försvarsmateriel, eftersom området bygger på fri handel med kontroll endast när det är befogat.

Handel med dessa produkter är normalt inte tillståndspliktig inom EU, men för export till annat land krävs tillstånd.

När skälig misstanke finns om att en produkt kan komma att utnyttjas i fel syften blir export förbjuden. Vid en bedömning tittar ISP dels på produkten i sig, dels på slutanvändningen och slutanvändaren av produkten.

I detta avsnitt redovisas en övergripande bild av antal ärenden samt vilka länder och vilken typ av produkter som tillstånd har beviljats för.

Avgjorda ärenden 2008–2012					
Ärendetyp	2008	2009	2010	2011	2012
Produktförfrågningar	183	166	170	180	201
Exporttillstånd	500	788	1 029	1 165	1 101
Överföring av tillgångar och finansiella tjänster	-	-	226	646	279

Civil slutanvändning		
Antal tillsänd fördelat på 10 mest frekventa länder		
Land	Produkt	Antal
Iran	Reservdelar mejeriutrustning, pumpar, mätsystem	139
Folkrepubliken Kina	Telekom, B-filter, isostaspress, IR-kamera, pumpar, infosäk, kolfiberväv	116
Brasilien	Pumpar, ventiler, värmväxlarplåt, telekom, B-filter, kolfiberväv, cellreaktorer	50
Indien	Värmväxlarplattor, B-filter, IR-kameror	49
Ryska federationen	Telekom, infosäk, värmväxlare, titanpulver, IR-kameror	44
Israel	Telekom, B-filter, värmväxlarplåt, IR-kameror	36
Taiwan	Livsmedelspress, pumpar, värmväxlare, kolfiberväv, telekom	34
Republiken Korea	Värmväxlare, pumpar, telekom, IR-kameror	33
Malaysia	Telekom, elektronikkomponenter, infosäk, pumpar	26
Thailand	Värmväxlarplåt, telekom	25

Tillstånd per kategori i förteckning	
Beslutade 2012	
Produktkategori	Antal
Telekommunikation och informationssäkerhet	523
Materialbearbetning	339
Sensorer och lasrar	167
Elektronik	88
Särskilda material och därtill hörande utrustning	42
Rymd och framdrivning	17
Navigation och avionik	5
Marint	0
Datorer	0

Militär slutanvändning		
Totalt antal tillsänd fördelat på länder		
Land	Produkt	Antal
Republiken Korea	Telekom, IR-kameror	7
Saudiarabien	Telekom	5
Jordanien	Telekom, IR-kamera	5
Thailand	Telekom	4
Bahrain	Telekom, värmväxlarplåt	3
Egypten	Telekom	3
Folkrepubliken Kina	IR-kameror	2
För. arabemiraten	Telekom	1
Indien	Telekom	1
Kuwait	Telekom	1
Montenegro	Telekom	1
Oman	Telekom	1
Pakistan	Telekom	1
Qatar	Telekom	1

Processen för FM

Exportkontrollprocessen för försvarsmateriel bygger på lagen om krigsmateriel. Regeringens riktlinjer för export styr prövningen i varje enskilt fall och innehåller en rad förutsättningar som bör vara uppfyllda för att export ska medges.

Klassificering av produkt

Produkten som ska tillverkas och/eller tillhandahållas ska först klassificeras. Detta görs antingen av företaget eller, på företagets begäran, av ISP. Komplicerade klassificeringsärenden avgörs i samråd med Tekniskvetenskapliga rådet.

Tillverkning/tillhandahållande

Efter klassificeringen görs ansökan om tillstånd att tillverka och/eller tillhandahålla aktuell produkt eller tekniskt bistånd. Även samarbetsavtal, certifiering, militärt inriktad utbildning och utförelse kräver tillstånd.

Marknadsföring

Marknadsföring av försvarsmateriel är inte tillståndspliktig, men företag som bedriver marknadsföringsåtgärder är skyldiga att regelbundet redovisa och rapportera sina aktiviteter för ISP. Dessa rapporter behandlas vid de regelbundna mötena mellan ISP och företaget. Regelbundenheten avgörs främst av hur stor export företaget har.

Förhandsbesked för utförelse

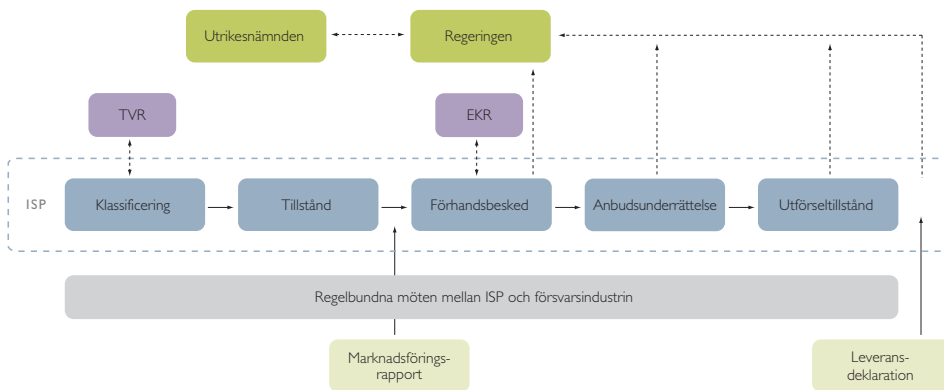
Företag kan begära att ISP ska yttra sig över möjligheten att exportera försvarsmateriel till en viss stat, ett så kallat förhandsbesked. Detta syftar till att göra en tidig prövning om en export ska godkännas eller inte. En sådan prövning kan göras av ISP eller efter samråd med Exportkontrollrådet. Ett positivt förhandsbesked är inte detsamma som ett utförelsetillstånd, utan en slutlig prövning görs först när en ansökan om utförelsetillstånd inkommit.

Anbud

Företaget ska i förväg underrätta ISP när det avser lämna en bindande offert till en kund. Den bindande offerten utgör ett viktigt steg och underrättelsen är därför en viktig kontrollstation för ISP. Normalt har offerten föregåtts av en löpande dialog med ISP vid de regelbundna företagsmötena och har kanske även förhandsprövats i EKR.

Utförelse

All utförelse av försvarsmateriel kräver tillstånd. Utförelse är ett vidare begrepp än

Bilden beskriver processen för utförelse av försvarsmateriel.

export, och gäller för försäljning, avveckling, demonstration, förstörande prov, utställningsändamål, åtgärd, retur, annan avsikt, ersättning/komplettering, annan temporär utförelse, förlängning av leveranstid och transitering.

För viss utförelse inom EES finns det ett antal tillstånd att använda, medan övrig utförelse behöver prövas av ISP. Vid denna prövning görs en totalbedömning av för ärendet betydelsefulla omständigheter och prövar ärendet utifrån gällande lagstiftning och riktlinjer samt med beaktande av EU:s gemensamma ståndpunkt.

Export i form reservdelar och ammunition till tidigare levererade system samt leveranser som har samband med tidigare utförelse räknas som följdleveranser. Enligt gällande riktlinjer bör sådana godkännas

såvida inte internationella förpliktelser föreligger, exempelvis ett embargo beslutat av FN, EU och OSSE.

Deklarationer

Företagen ska lämna in deklarerationer för leveranser och försäljning samt redovisa avtal. Företagets försäljning och ISP:s kostnader utgör grund för de avgifter som företagen betalar.

Tillsynsbesök

Den som har fått tillstånd står under tillsyn hos ISP. Detta innebär att ISP, ibland tillsammans med Tullverket eller lokal polismyndighet, besöker företagen för att förvissa sig om att de känner till regelverket, vad som är under exportkontroll och att den kunskapen är införlivad i företagets arbetsprocess.

Lagstiftning

ISP är förvaltningsmyndighet för ärenden och tillsyn enligt lag (1992:1300) om krigsmateriel och ska pröva ansökningar om tillverkning, tillhandahållande, utförelse, samarbeten med utlandet samt certifiering.

Av krigsmateriellagen följer att tillstånd får lämnas endast om det finns säkerhets- eller försvarspolitiska skäl för det och det inte strider mot Sveriges utrikespolitik.

Riktlinjer

Till stöd för att tolka lagen finns riktlinjer för försvarsmaterielexport och annan utlandssamverkan. Dessa är fastställda genom regeringens proposition 1991/92:174 Lag om krigsmateriel, Utrikesutskottets betänkande 1992/93:UU1, riksdagsskrivelse 1992/93:61.

Tillstånd till utförelse av försvarsmateriel, eller till annan samverkan med någon i utlandet avseende försvarsmateriel, bör medges endast om sådan utförelse eller samverkan

- bedöms erforderlig för att tillgodose det svenska försvarets behov,
- i övrigt är säkerhetspolitiskt önskvärd, samt
- inte står i strid med principerna och målen för Sveriges utrikespolitik.

Vid prövning ska ISP göra en totalbedömning av alla för ärendet betydelsefulla omständigheter med utgångspunkt från angivna principer.

EU:s gemensamma ståndpunkt

ISP ska även ta hänsyn till EU:s gemensamma ståndpunkt om vapenexport. Ståndpunkten består av åtta kriterier:

- Internationella förpliktelser och åtaganden (exempelvis embargon)
- Mänskliga rättigheter
- Den interna situationen i landet
- Regional fred, säkerhet och stabilitet
- Nationell säkerhet för medlemsstater och allierade
- Köparlandets efterlevnad av internationell rätt
- Risk för avledning (diversion)
- Socioekonomiska faktorer i köparlandet

Embargon

Föreligger så kallat ovillkorliga hinder, till exempel i form av embargon från FN, EU eller OSSE, får ingen export ske.

Processen för PDA

Exportkontrollprocessen för produkter med dubbla användningsområden bygger på ett grundläggande EU-regelverk för exportkontroll. Lagstiftningen utgår från att handeln i de allra flesta fall ska tillåtas. Endast i undantagsfall ska tillstånd vägras, vilket sker när skäligen misstanke om att produkterna kan komma att utnyttjas för fel syften finns.

Produktförfrågan

Produkten som ska exporteras måste först klassificeras. Detta görs i första hand av företaget. Vid behov kan företaget få rådgivning av ISP i form av en produktförfrågan. Komplicerade ärenden kan ISP konsultera med Teknisk-vetenskapliga rådet.

Förhandsbesked för export

Inför en tänkbar export av en produkt kan företaget begära ett förhandsbesked av ISP. Detta syftar till en tidig prövning av den tänkta exporten och ger bara en indikation på om exporten är möjlig eller ej. För att beslut ska kunna fattas måste företaget skicka in en ansökan om exporttillstånd. I detta läge har ISP möjlighet att lyfta ärendet till Exportkontrollrådet.

Export

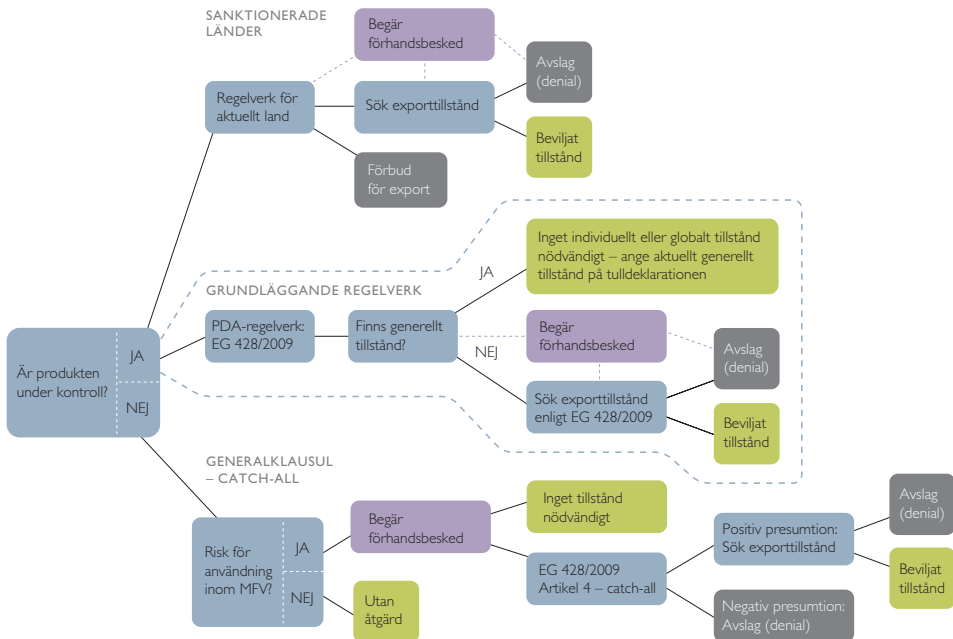
Vid export av produkter med dubbla användningsområden kan det behövas

tillstånd, beroende på typ av produkt samt vilket land eller vilken mottagare som produkten ska gå till. Det finns ett flertal EU-tillstånd för export till specifika länder utanför EU men också begränsningar gällande export för produkter och mottagare som är sanktionerade. Produkter som inte är kontrollerade kan, beroende på mottagare, behöva exporttillstånd då en så kallad catch-all-mekanism slår in.

Om ISP beslutar att avslå en ansökan om exporttillstånd meddelas detta till övriga medlemsstater i EU. Detta innebär att ingen annan medlemsstat får göra motsvarande export utan att konsultera Sverige först.

Deklaration

Företagen ska årligen lämna in avgiftsdeklarationer. Företagets försäljning och ISP:s kostnader utgör grund för de avgifter som företagen betalar.

Bilden beskriver processen inför export av produkter med dubbla användningsområden.

Tillsynsbesök

Den som bedriver exportverksamhet inom produkter med dubbla användningsområden står under tillsyn av ISP. Detta innebär att ISP, ibland tillsammans med Tullverket eller lokal polismyndighet, besöker företagen för att förvissa sig om att de känner till regelverket, vad som är under exportkontroll och att den kunskapen är införlivad i företagets arbetsprocess.

Inspektionen
för strategiska
produkter

Box 70252
107 22 Stockholm

08-406 31 00
www.isp.se